

2. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες &
Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

B_Θ.Ε. 2. ΘΡΗΣΚΕΙΑ (B_ΘΕ 2.1 Ιερότητα, 2.2 Ανταμοιβή, 2.3 Παράδοση, 2.4 Μύηση, 2.5 Ιεροσύνη/Ιερατείο)

2.1 ΙΕΡΟΤΗΤΑ (1^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none">- προσδιορίζουν το ιερό και την ιερότητα στον κόσμο και στη θρησκεία,- διακρίνουν τις διαστάσεις της ιερότητας στην Εκκλησία,- περιγράφουν το περιεχόμενο του ιερού στις θρησκείες,- αξιολογούν τη σημασία του ιερού στην καθημερινή ζωή των πιστών.	<ul style="list-style-type: none">- Σύγκριση του ιερού και της ιερότητας στη θρησκεία και τον κόσμο.- Διάκριση των διαστάσεων της ιερότητας στην Εκκλησία.- Αναγνώριση συμβόλων, προσώπων, αντικειμένων, τόπων, καταστάσεων που χαρακτηρίζονται ιερά.- Αξιολόγηση της επίδρασης της ιερότητας στην πίστη και στη ζωή των ανθρώπων.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Βιώνοντας:

Η ιερότητα για τον σύγχρονο άνθρωπο και την κοινωνία.

- «Ημερολόγιο αναστοχασμού»: Κάθε μαθητής/μαθήτρια καταγράφει τις σκέψεις του/της, για το τι σημαίνει για αυτόν/αυτήν η έννοια/λέξη «ιερό» στην καθημερινή του/της ζωή, π.χ. η μητέρα είναι «ιερό πρόσωπο», τα δικαιώματά μου είναι «ιερά», κ.λπ. Κρατάει αυτά που έγραψε, με σκοπό να αναστοχαστεί πάνω σε αυτά, μετά και τις τελικές δραστηριότητες του μαθήματος.
- Εναλλακτικά:
«Ομαδοσυνεργασία – δημιουργία κολλάζ»: «Τα όσια και τα ιερά μου». Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν ζωγραφίζουν ή βρίσκουν έτοιμες εικόνες που απαντούν στο ερώτημα: «Τι είναι για μένα ιερό;» Τα κολλούν σε χαρτόνι.

Νοηματοδοτώντας:

Θρησκευτικές αντιλήψεις για το ιερό.

- «TPS: Σκέψου, συζήτησε, μοιράσου»: Οι μαθητές/μαθήτριες παρατηρούν εικόνες που δίνονται (εικόνες από «Φωτόδεντρο») και ανά δύο απαντούν στις ερωτήσεις: Τι σημαίνει για έναν/μία που πιστεύει η έννοια «ιερό», πώς στέκεται κανείς απέναντι στο ιερό και το άγιο;
- Εναλλακτικά:

«Στοχασμός σε ερώτημα»: «Το «ιερό» στο πλαίσιο του Χριστιανισμού είναι κυρίως τόπος, χρόνος ή τρόπος;». Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομάδες επεξεργάζονται το παραπάνω ερώτημα και προτείνουν τη δική τους ερμηνεία.

Αναλύοντας:

Διαστάσεις της ιερότητας στη ζωή των ανθρώπων.

- Εργασία σε ομάδες με φύλλα εργασίας: Οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν την έννοια της ιερότητας (Πλούταρχος, Δρίτσας-Μόσχος-Παπαλεξανδρόπουλος, Μανωλόπουλος) με σκοπό να καταδείξουν τη λειτουργία του «ιερού» στη ζωή των πιστών. Κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια τα αποτελέσματα της μελέτης της.
- Εναλλακτικά:
«Συλλογισμός με βάση την τέχνη»: Παρατήρηση και περιγραφή φωτογραφιών ιερών τόπων ή ιερών συμβόλων σε διάφορες θρησκείες.

Εφαρμόζοντας:

Αξιολόγηση της ιερότητας στην καθημερινή ζωή πιστών και μη πιστών.

- «Κείμενο με έμπνευση»: «ιερό: τόπος, χρόνος, τρόπος» Οι μαθητές/μαθήτριες κλείνουν τον κύκλο των αρχικών τους προβληματισμών με τα νέα δεδομένα.
- Εναλλακτικά:
«Απεικονίσεις με φαντασία – Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (TWPS) Σε ομαδοσυνεργασία γίνεται σύνταξη σύντομης λίστας για το «ιερό» και το περιεχόμενό του με βάση το ερώτημα «τι είναι ιερό για μένα;». Οι μαθητές/μαθήτριες στοχάζονται, σημειώνουν τις σκέψεις τους, τις συγκρίνουν με εκείνες που είχαν στο στάδιο της βίωσης, και ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
- α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
<http://digitalschool.minedu.gov.gr> (βλ. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 2, 3).
- β) Ψηφιακό Σχολείο / Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο» (Συλλογές εικόνων): <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4478?locale=el> και <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/8872?locale=el>
- Θρησκευτικά σύμβολα, εικόνες, αγάλματα, ιερά αντικείμενα και βιβλία από διάφορες θρησκείες.
- Παρουσιάσεις, ψηφιακές παρουσιάσεις, σύντομα βίντεο, που φανερώνουν τη στάση των πιστών απέναντι στο «ιερό» σε διάφορες θρησκείες.
- Εικονική περιήγηση σε ναούς (πολυμέσα) με θέμα την παρουσία του «ιερού».
- Μανωλόπουλος, Ν. (2007). Το ιερό και η αγιότητα. *Σύναξη*, τ.103. σ.62-66

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Eliade, M. (2002). *Το Ιερό και το Βέβηλο*. Μτφρ. Ν. Δεληβοριάς. Αθήνα: Αρσενίδης.
2. Mc Afee, Ward (1997). *Τα πέντε μεγάλα ζωντανά θρησκευόμενα*. Μτφρ. Σ. Αγουρίδης. Αθήνα: Άρτος Ζωής.
3. Γιανναράς, Χ. (2006). *Ενάντια στη θρησκεία*. Αθήνα: Ίκαρος.
4. Ζιάκας Γρ., *Το Ισλάμ ως θρησκεία*. Στο http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/europe/ziakas_islam.html.
5. Ζιάκας, Γρ. (2008). *Θρησκείες και Πολιτισμοί της Ασίας: Ινδοϊσμός, Ταοϊσμός, Κομφουκισμός, Βουδισμός, Θιβέτ και Ιαπωνία*. Θεσσαλονίκη: Κορν. Σφακιανιάκη.
6. Αγοραστός, Δ. (2009). *Η εξελικτική ψυχολογία της θρησκείας*. Στο <http://psychologeia.dagorastos.net/2009/03/17/evolutionreligion>.
7. Μακράκης, Μ. (1999). *Ψυχολογία της θρησκείας*. Αθήνα: Αρμός.
8. Μπέγζος, Μ. (2004). *Δοκίμια ψυχολογίας της θρησκείας*, Αθήνα: Εξάντας.
9. Νησιώτης, Ν. (2006). *Ψυχολογία της θρησκείας*. Αθήνα: Μαΐστρος.
10. Παπαλεξανδρόπουλος, Στ. (2016). *Ανατολικές θρησκείες*, Αθήνα : Gutenberg.
11. Παπαλεξανδρόπουλος, Στ. (2015). *Βουδισμός : Η ινδική περίοδος*, Αθήνα : Gutenberg.
12. Παπαλεξανδρόπουλος, Στ. (2015). *Ινδουισμός : Ιστορική εισαγωγή*, Αθήνα : Gutenberg.
13. Τσοπάνης, Κ. (2008). *Το ιερό ως θείκη αποκάλυψη*. Στο <http://www.antifono.gr/portal/κατηγορίες/θεολογία-θρησκειολογία/γραπτός-λόγος/291-2009-10-14-11-03-04.html>.

2.2 ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ (2^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναδεικνύουν τις διαστάσεις που έχει η προσδοκία ανταμοιβής από τον Θεό για τους πιστούς σε μία θρησκεία, - αναλύουν τις θέσεις του χριστιανισμού για την ανταμοιβή. 	<ul style="list-style-type: none"> - Προσδιορισμός της προσδοκίας ανταμοιβής στις θρησκείες και της σημασίας της στην καθημερινότητα των πιστών. - Ανάλυση της χριστιανικής διδασκαλίας για την ανταμοιβή.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Βιώνοντας:

Προσδοκία και ανταμοιβή ως κίνητρα των πράξεων.

- «Χτίσιμο της στάσης του ρόλου»: Τρεις μαθητές/μαθήτριες στέκονται στο κέντρο της τάξης και αναπαριστούν τον δούλο, τον μισθωτό και τον υιό. Με τη βοήθεια κειμένου (Μπέγζος-Παπαθανασίου) και δικές τους παραστάσεις χτίζουν τη στάση

του ρόλου (ενδεικτικά θέματα: εργασία, ανθρώπινες σχέσεις, ρόλος μαθητή/μαθήτριας).

- Εναλλακτικά:

«Ομαδοσυνεργασία»: Οι μαθητές/μαθήτριες από την οικογενειακή τους εμπειρία (π.χ. εργασία γονέων) ή από τη σχολική τους εμπειρία σε σχέση με τις σχολικές επιδόσεις τους δημιουργούν ένα σύντομο σενάριο για τη σχέση εργασίας ή επίδοσης, με την προσδοκία και την ανταμοιβή (π.χ. τι προσδοκός από τις σπουδές σου ή με ποια κριτήρια θα επέλεγες το επάγγελμά σου). Το καταγράφουν και στο τέλος παρουσιάζουν στην ολομέλεια. Ακολουθεί σύντομος αναστοχασμός.

Νοηματοδοτώντας:

Προσδοκίες ανταμοιβής στον Χριστιανισμό.

- «Ομαδοσυνεργασία: Σύγκριση βιβλικού κειμένου με ένα μετασχηματισμό του»: Η παραβολή των εργατών του αμπελώνα και ο κατηχητικός λόγος του Ιωάννη Χρυσόστομου (κατά Ματθαίον, Χρυσόστομος).

- Εναλλακτικά:

«Ομαδοσυνεργασία»-«Ρόλος στον τοίχο»: Τίθεται το ερώτημα: «Γιατί κάποιος/κάποια είναι πιστός/πιστή μιας θρησκείας; Τι περιμένει;». Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομάδες καταγράφουν τη δική τους απάντηση. Στη συνέχεια με τη δραστηριότητα «Ρόλος στον τοίχο» αποτυπώνουν σκέψεις, συναισθήματα, κίνητρα.

Αναλύοντας:

Προσδοκίες ανταμοιβής στον Χριστιανισμό. Άλλες θρησκευτικές αντιλήψεις για τις προσδοκίες ανταμοιβής.

- «Ομαδοσυνεργασία»: Οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν ένα κείμενο σχετικά με τις προσδοκίες που έχει ένας Χριστιανός (Πορφύριος) και στη συνέχεια επεξεργάζονται τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, μέσα από τη δραστηριότητα «ανακριτική καρέκλα».

- Εναλλακτικά:

«Ομαδοσυνεργασία»: Σε κάθε ομάδα διανέμεται κατ' επιλογή φύλλο εργασίας με ένα κείμενο μιας θρησκευτικής αντίληψης, για την προσδοκία ανταμοιβής (Μπέγγος-Παπαθανασίου, Γουέαρ, Schmemann, Ματσούκας, Γιαννουλάτος, Δρίτσας-Μόσχος-Παπαλεξανδρόπουλος, Καζαντζάκης) με καθοδηγητικές ερωτήσεις. Οι εκπρόσωποι μαθητές/μαθήτριες από κάθε ομάδα μεταφέρουν κυκλικά στις υπόλοιπες ομάδες την κεντρική ιδέα από την επεξεργασία του κειμένου στην ομάδα τους. Στο τέλος, κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια.

Εφαρμόζοντας:

Προσωπικές απόψεις και αναστοχασμός για την ανταμοιβή.

- «Σκοινί της μπουγάδας»: Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν σε ένα χαρτάκι μια επιστολή στον Θεό για τις προσωπικές προσδοκίες τους για ανταμοιβή και τις κρεμούν στο σχοινί. Στη συνέχεια σχολιάζονται σε ολομέλεια.
- Εναλλακτικά:
Ανά δύο οι μαθητές/μαθήτριες παίρνουν «συνέντευξη» ο ένας από τον άλλο/η μία από την άλλη με θέμα «τι προσδοκάς από τον Θεό σου;».

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
- α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
<http://digitalschool.minedu.gov.gr> (βλ. Α΄ Γυμνασίου ΔΕ 26, Β΄ Γυμνασίου ΔΕ 16, 34, Α΄ Λυκείου ΔΕ 45, Β΄ Λυκείου, ΔΕ 5 και «θρησκευόμενα»).
- β) Ό.π., Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:
<http://photodentro.edu.gr/lor> (βλ. Συλλογές εικόνων).
- γ) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ. και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό): «Όψεις Θρησκείας» (βλ. Όψεις της θρησκείας).
- Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ: <http://www.hprrt-archives.gr/V3/public/main/index.aspx> (π.χ., Από το πάθος του Σταυρού στην δόξα της Αναστάσεως).
- Εικόνες, φωτογραφίες, ηλεκτρονική παρουσίαση, με λατρευτικά ήθη και έθιμα, λαϊκή θρησκευτικότητα που φανερώνουν τις προσδοκίες των ανθρώπων για ανταμοιβή από το θείο.
- Καβάζη, Μ., *Από πού πάνε για τον Παράδεισο; 8 εκπρόσωποι θρησκευτικών δογμάτων απαντούν*, συνεντεύξεις στο Έψιλον της Ελευθεροτυπίας, 19/4/2009. Στο <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=36193>
- Βίντεο από θρησκευτικές τελετές και λατρείες που αναδεικνύουν τις προσδοκίες των πιστών από τη θρησκευτική τους πίστη.
- Κείμενα από τις παραδόσεις των θρησκειών για τις προσδοκίες που δημιουργούν και την ανταμοιβή των πιστών τους. Ενδεικτικά: Χριστιανισμός: Αγία Γραφή, π.χ. Ιώβ, Προφήτες, Ψαλμοί, Ματθ. 10, 32-33, 37-38, 18, 27-30, κεφ. 20.
- Ιστορίες από το Γεροντικό.
- Πατερικά κείμενα.
- Ισλάμ: Αποσπάσματα από το Κοράνιο, κείμενα από τον σουφισμό.
- Ινδουισμός: Βέδες, Ουπανισάντ, Μπαγκαβάτ Γκίτ, Γιόγκα.
- Κινεζική θρησκεία: Τάο Τε Κίνγκ, Ανάλεκτα του Κομφούκιου.

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Mc Afee, Ward (1997). *Τα πέντε μεγάλα ζωντανά θρησκευόμενα*. Μτφρ. Σ. Αγουρίδης. Αθήνα: Άρτος Ζωής. Γιανναράς, Χ. (2006). *Ενάντια στη θρησκεία*. Αθήνα: Ίκαρος.
2. Βλάχος, Ιερόθεος, Μητρ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου. *Το μυστήριο της παιδείας του Θεού*. Ιερά Μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου (Πελαγίας)
3. Γιαννουλάτος, Α. (2004). *Ίχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού. Συλλογή θρησκευολογικών μελετημάτων*. Αθήνα: Ακρίτας.
4. Ζιάκας, Γρ. *Το Ισλάμ ως θρησκεία*. [Στο http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/europe/ziakas_islam.html](http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/europe/ziakas_islam.html).
5. Ζιάκας, Γρ. (2008). *Θρησκείες και Πολιτισμοί της Ασίας: Ινδοϊσμός, Ταοϊσμός, Κομφουκισμός, Βουδισμός, Θιβέτ και Ιαπωνία*. Θεσσαλονίκη: Κορν. Σφακιανάκη.
6. Καρδαμάκης, Πρωτ.Μ. (1993). *Ορθόδοξη πνευματικότητα*. Αθήνα: Ακρίτας.

2.3 ΠΑΡΑΔΟΣΗ (3^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνωρίζουν τη σημασία της παράδοσης στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας, - εκτιμούν τη σημασία που έχει για τον πιστό η θρησκευτική του παράδοση, - διαπιστώνουν τις δυνατότητες και τα όρια ανανέωσης της θρησκευτικής παράδοσης. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αποτίμηση της σημασίας της παράδοσης στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας. - Προσδιορισμός της θρησκευτικής παράδοσης και της σημασίας της για τον πιστό. - Τεκμηρίωση της ανάγκης ανανέωσης των θρησκευτικών παραδόσεων, χωρίς να αλλοιώνεται το περιεχόμενο της πίστης.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Βιώνοντας:

Μορφές και τύποι παραδόσεων στην καθημερινή ζωή.

- «Ιδεοθύελλα» με τη λέξη παράδοση. Οι ιδέες των μαθητών/μαθητριών καταγράφονται στον πίνακα σε δύο στήλες: θρησκευτικές - λαϊκές παραδόσεις.
- Εναλλακτικά:
«Ομαδοσυνεργασία – Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (TWPS)»: «Έχουμε οικογενειακή παράδοση να...». Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν σύντομο αφηγηματικό κείμενο. Κατόπιν το συζητούν με τον διπλανό/τη διπλανή τους, με την ομάδα τους, και αδρομερώς στην ολομέλεια.

Νοηματοδοτώντας:

Θρησκευτική παράδοση και ιστορία/πολιτισμός του ανθρώπου.

- «Ομαδοσυνεργασία – TPS»: Ζητείται από τους μαθητές να εντοπίσουν σε ποιες από τις παραδόσεις που καταγράφηκαν στον πίνακα περιλαμβάνονται θρησκευτικά χαρακτηριστικά και να γράψουν μια σκέψη με θέμα: Τι μπορεί να σημαίνουν για έναν πιστό οι θρησκευτικές του παραδόσεις; Θα μπορούσε να ασκεί την πίστη του και χωρίς αυτές; Ακολουθεί παρουσίαση στην ολομέλεια.
- Εναλλακτικά:
«Ομαδοσυνεργασία»: Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη με τις λέξεις θρησκευτική παράδοση, ιστορία, πολιτισμός και συγκεκριμένα (ενδεικτικά) παραδείγματα και σύντομη νοηματοδότησή τους.

Αναλύοντας:

Η θέση της παράδοσης στη θρησκεία και η στάση του πιστού απέναντι σε αυτή.

- «Ομαδοσυνεργασία»: Οι μαθητές εξετάζουν την επιρροή αρχαϊκών στοιχείων και από άλλους πολιτισμούς στη σύγχρονη ζωή των πιστών. Για παράδειγμα, αναζητούν αν φανερώνονται οι αρχαιοελληνικές πηγές, τα ρωμαϊκά έθιμα και πολιτισμός, ή η βυζαντινή πολιτιστική παράδοση στη χριστιανική λατρεία. Επεξεργάζονται κείμενα (Δρίτσας-Μόσχος-Παπαλεξανδρόπουλος, Τζέρπος, Λουκάτος, Βαρβούνης), ανακαλύπτουν και συγκρίνουν τις δύο τάσεις, και επιχειρηματολογούν υπέρ της μίας ή της άλλης άποψης.
- Εναλλακτικά:
«Ομαδοσυνεργασία - TPS»: Δίνεται στις ομάδες κείμενο (Δρίτσας-Μόσχος-Παπαλεξανδρόπουλος) που αφορά στην έννοια και τη σημασία της χριστιανικής παράδοσης. Οι μαθητές υπογραμμίζουν δύο βασικά στοιχεία και παρουσιάζουν στην ολομέλεια.

Εφαρμόζοντας:

Θρησκευτικές παραδόσεις και στάσεις ζωής στην προσωπική και κοινωνική ζωή των νέων ανθρώπων.

- «Ομαδοσυνεργασία»: Δίνεται σε κάθε ομάδα μαθητών ένα κείμενο με θέμα την ανανέωση της χριστιανικής παράδοσης (Δρίτσας-Μόσχος-Παπαλεξανδρόπουλος, Παπαθανασίου) και επιγραμματικά μερικές από τις πτυχές της εκκλησιαστικής ζωής (π.χ. γλώσσα της λατρείας, εκκλησιαστική μουσική, τεχνοτροπία της αγιογραφίας, εκκλησιαστική αρχιτεκτονική, ενδυμασία του κλήρου, τέλεση μυστηρίων, χριστιανικές γιορτές, κατηχητικός λόγος της Εκκλησίας κ.α.). Οι μαθητές διαβάζουν το κείμενο, επιλέγουν ένα από τα παραπάνω ζητήματα και συντάσσουν σειρά θέσεων με επιχειρήματα, με θέμα: «Παράδοση: συντήρηση, ανανέωση ή σύνθεση;».
- Εναλλακτικά:

«Αντιλογία»: Η γλώσσα της λατρείας (ή κάποιο άλλο ζήτημα). Νεκρό γράμμα ή ζωντανή παράδοση; Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες και επιχειρηματολογούν υπέρ της μίας ή της άλλης άποψης.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
- α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
<http://digitalschool.minedu.gov.gr> (βλ. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 13 και «Θρησκευόμενα»).
- β) Ό.π., Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:
<http://photodentro.edu.gr/lor> (βλ. Συλλογές εικόνων / Θρησκευτικά).
- γ) Ό.π., Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό υλικό πιλοτικών / Εικαστικό υλικό.
- δ) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ. και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό):
 1. «Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Α΄ Ενιαίου Λυκείου» (Μυστήρια).
 2. «Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β΄ Ενιαίου Λυκείου» (Ισλάμ).
 3. «Όψεις Θρησκείας» (βλ. Όψεις της θρησκείας, Σύγχρονα θέματα).
- Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ: <http://www.hprt-archives.gr/V3/public/main/index.aspx> (βλ. αναζήτηση «παράδοση»).
- Εικόνες, φωτογραφίες, ηλεκτρονικές παρουσιάσεις, με λατρευτικά ήθη και έθιμα, λαϊκή θρησκευτικότητα π.χ. φυλαχτά, αντικείμενα που φανερώνουν τη θρησκευτικότητα και τη θρησκευτική παράδοση των ανθρώπων στον δημόσιο και ιδιωτικό βίο.
- Βίντεο από θρησκευτικές τελετές και λατρείες που αναδεικνύουν τη λαϊκή θρησκευτική παράδοση. Π.χ. Οι Εβραίοι στο τείχος των δακρύων, οι χριστιανοί ακολουθούν τον Επιτάφιο, καντηλάκι, νηστεία, ταφικά έθιμα, κρασί στη Θεία Ευχαριστία, οι ινδουιστές γεμίζουν με κεριά τον ποταμό Γάγγη κ.λπ.
- Κείμενα από τις θρησκείες για τη θρησκευτικότητα των πιστών τους, η οποία καθορίζει και την παράδοσή τους. Π.χ. εβραϊκές παραδόσεις, βίοι αγίων, από τη λογοτεχνία: Παπαδιαμάντης, σουφικά κείμενα κ.ά.
- Έρευνα στο διαδίκτυο για πηγές λαϊκής θρησκευτικής παράδοσης σε όλο τον κόσμο, π.χ. τελετουργικοί χοροί στην Αφρική, τελετές στην καθημερινή ζωή στην Ιαπωνία κ.λπ.
- Αναφορά σε ανανεωτικά ρεύματα στον Χριστιανισμό. Π.χ. Χ. Γιανναράς, Κ. Μοσκόφ (σύνδεση της Ορθοδοξίας με τα σύγχρονα ρεύματα στην πολιτική και στην ύπαρξη του ανθρώπου ως άτομου), Σ. Ράμφος, Ζ. Λορεντζάτος κ.ά.
- Έρευνα στο διαδίκτυο για θρησκευτικές παραδόσεις σε ολόκληρο τον κόσμο με ενδεικτικά παραδείγματα για εργασίες, π.χ. αφρικανικές παραδόσεις, παγανιστικές παραδόσεις στους ιθαγενείς της Αμερικής πριν από τον Κολόμβο.

- Εικόνες, φωτογραφίες, ψηφιακές παρουσιάσεις, βίντεο με κέντρο τις θρησκευτικές παραδόσεις λαών και ανθρώπων.
- Πίνακες Ελλήνων ζωγράφων.
- Κείμενα που μεταφέρουν παραδόσεις θρησκείων, π.χ. από τους Πατέρες της Εκκλησίας σχετικά με το φυσικό περιβάλλον, τις ανθρώπινες σχέσεις, τον σεβασμό του ανθρώπου, την ενότητα στην Εκκλησία, από το Ισλάμ αναφορές στους σούφι, τους δερβίσηδες, τους σύλους του Ισλάμ, από τον Βουδισμό η ευγενική οκταπλή οδός με τις απαιτήσεις της, το πρότυπο του βουδιστή ο μοναχικός βίος, ο Γκάντι στην Ινδία με το ειρηνιστικό του κίνημα για απελευθέρωση της πατρίδας του και τη «μη βία» κ.λπ.
- Αναφορά σε σύγχρονα θεολογικά ρεύματα ανανέωσης της παράδοσης στην Δυτική και προτεσταντική θεολογία, π.χ. θεολογία της απελευθέρωσης, πολιτική θεολογία, μαύρη θεολογία.

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Mc Afee, Ward (1997). *Τα πέντε μεγάλα ζωντανά θρησκευόμενα*. Μτφρ. Σ. Αγουρίδης. Αθήνα: Άρτος Ζωής.
2. Pearl, Rev. Dr. Chaim & Brookes, Rev. Reuben S. (1997). *Βασικές Αρχές του Ιουδαϊσμού*. Αθήνα: Έκδ. Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος.
3. Γιανναράς, Χ. (2006). *Ενάντια στη θρησκεία*. Αθήνα: Ίκαρος.
4. Ζιάκας, Γρ. *Το Ισλάμ ως θρησκεία*. [Στο http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/europe/ziakas_islam.html](http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/europe/ziakas_islam.html).
5. Ζιάκας, Γρ. (2008). *Θρησκείες και Πολιτισμοί της Ασίας: Ινδοϊσμός, Ταοϊσμός, Κομφουκισμός, Βουδισμός, Θιβέτ και Ιαπωνία*. Θεσσαλονίκη: Κορν. Σφακιανάκη.
6. Ισραέλ, Ραβίνος Ααρών (2014). *Νισμά Παρασόντ και εβραϊκές ιστορίες*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Ιδρύματος Εστ Αχαΐμ.
7. *Σύναξη*, τχ. 1 (Ιανουάριος 1982). Αφιερωμένο στο θέμα: «Η Ορθόδοξη Παράδοση: Μένουσα έν έαυτῆ τὰ πάντα καινίζει».
8. «*Ζητήματα ανανέωσης-μεταρρύθμισης στην Ορθοδοξία*», Ανοιχτή Συζήτηση - Ημερίδα που διοργάνωσε η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου και οι Εκδόσεις Αρμός στις 24 Απριλίου 2010, βίντεο διατίθενται στο <http://antifono.gr/>

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - συγκρίνουν τη μύηση σε θρησκευτική και μη θρησκευτική κοινότητα, - διατυπώνουν συλλογισμούς για τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες εισόδου – ένταξης στην Εκκλησία, - διακρίνουν εκφράσεις /εκδηλώσεις /τελετές μύησης στις θρησκείες. 	<ul style="list-style-type: none"> - Σύγκριση των κύριων χαρακτηριστικών της μύησης σε μια θρησκεία με έμφαση στην Ορθόδοξη Εκκλησία, και της μύησης σε μη θρησκευτική κοινότητα. - Διατύπωση συλλογισμών με θεολογικά κριτήρια για τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες εισόδου – ένταξης στην Εκκλησία. - Αναγνώριση τρόπων μύησης στις θρησκείες του κόσμου.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Βιώνοντας:

Η μύηση σε μία κοινότητα.

- «Ομαδοσυνεργασία – TPS». Οι μαθητές/μαθήτριες αναφέρουν τις διαδικασίες μύησης - ένταξης ενός νέου μέλους σε μια ομάδα.
- Εναλλακτικά:
«Συλλογικός ρόλος» σε ένα θεωρητικό σενάριο: Δίνονται στους μαθητές/στις μαθήτριες κάρτες ρόλου, βάσει των οποίων χωρίζονται σε δύο ομάδες. Μέλη της μιας ομάδας επιθυμούν να ενταχθούν στην άλλη. Καθώς η ιστορία εξελίσσεται στο πλαίσιο αυτοσχεδιασμών, και οι δύο πλευρές προσπαθούν να αναγνωρίσουν προϋποθέσεις ένταξης, συναισθήματα και επιθυμίες.

Νοηματοδοτώντας:

Είσοδος και ένταξη στην Εκκλησία.

- Προβολή βίντεο ή εικόνων με θέμα τη μύηση στον Χριστιανισμό. Στη συνέχεια, οι μαθητές/μαθήτριες χωρισμένοι/ες σε ομάδες καταγράφουν σκέψεις και ερωτήματα γύρω από αυτά που παρατήρησαν. στο πλαίσιο ομαδοσυνεργασίας στα ενδεικτικά ερωτήματα: Τι παρατηρείτε; Σε ποιους/ποιες απευθύνεται η συγκεκριμένη τελετή; Πρέπει να υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις για την ένταξη στην Εκκλησία; Μπορεί να γίνει ένταξη χωρίς διδασκαλία/κατήχηση;
- Εναλλακτικά:
«Ομαδοσυνεργασία: Ανάγνωση κειμένων»: Οι μαθητές/μαθήτριες διαβάζουν και επεξεργάζονται κείμενο από την Ορθόδοξη ακολουθία του Βαπτίσματος, που μιλά για τις προϋποθέσεις την τελετή και το νόημα του βαπτίσματος.

Αναλύοντας:

Προϋποθέσεις και στοιχεία εισόδου – ένταξης στην Εκκλησία.

- «Ιδεοθύελλα»: Ζητείται από τους μαθητές/τις μαθήτριες να «ανακαλύψουν» και καταγράψουν ποια στοιχεία σηματοδοτούν την έναρξη της καινούργιας ζωής μέσα στη θρησκευτική κοινότητα (συμβολισμοί από την τελετή του χριστιανικού βαπτίσματος). Δίνεται σε ομάδες μαθητών/μαθητριών κείμενο με τη σημασία και τους συμβολισμούς του χριστιανικού βαπτίσματος, το οποίο παρουσιάζεται στην τάξη.
- Εναλλακτικά:
«Ρόλος στον τοίχο»: Φανταζόμαστε έναν σύγχρονο Αφρικανό νέο, που σκέφτεται να μνηθεί στη χριστιανική πίστη. Τι σκέφτεται, πώς αισθάνεται, τι χρειάζεται, τι φοβάται. Πώς είναι γι' αυτόν η κατήχηση και το Βάπτισμα.

Εφαρμόζοντας:

Νέοι και ένταξη σε θρησκευτικές κοινότητες.

- «Ομαδοσυνεργασία: Λεύκωμα με ευχές και αφιερώσεις»: Ένας συμμαθητής / μία συμμαθήτρια σε καλεί σε μία τελετή Βαπτίσματος. Οργανώνετε ένα λεύκωμα με αφιερώσεις και ευχές κατάλληλες για την περίπτωση.
- Εναλλακτικά:
«Κάρτα ρόλου και ανακριτική καρτέλα». Ένας πατέρας προβληματίζεται για το ενδεχόμενο θρησκευτικής ένταξης του παιδιού του.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Video με περιεχόμενο τη Βάπτισμα
<https://www.youtube.com/watch?v=6n4px0r4HB8>
- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:

α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (βλ. Α' Λυκείου ΔΕ 21).

β) Κουίζ : Συμβολισμοί του μυστηρίου της Βάπτισμας

- <http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/8635>
- Το κείμενο της ακολουθίας του Βαπτίσματος
<http://glit.xyz/texts/Euch/Baptism.htm>.
- Σκαλτσής Π. «Θεολογία και Σύμβολα του Βαπτίσματος». Διατίθεται :
http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/liturgical/symvola_vaptismatos.pdf
- Μητρ. Αντινόης Παντελεήμων, «Το ιερό μυστήριο του Βαπτίσματος». Διατίθεται :
<http://www.orthodox-mitropolitan-of-antinoes-panteleimon.com/books/gr/mysteries/baptisma.pdf>
- Άρθρα του διακόνου Καισάριου Χρόνη στο περιοδικό Πεμπτουσία,
<https://www.pemptousia.gr/author/diakonos-kesarios-chronis/>

Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Mc Afee, Ward (1997). *Τα πέντε μεγάλα ζωντανά θρησκευόμενα*. Μτφρ. Σ. Αγουρίδης. Αθήνα: Άρτος Ζωής.
2. Schmemmann, A. (1984). *Εξ ύδατος και πνεύματος*. Αθήνα: Δόμος.
3. Βλάχος, μητρ. Ναυπάκτου, Ι. (1998). *Κατήχηση και Βάπτισμα των ενηλίκων*. Αθήνα: Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος.
4. Γιανναράς, Χ. (2006). *Ενάντια στη θρησκεία*. Αθήνα: Ίκαρος.
5. Γρηγόριος, ιερομ. (2007). *Το Άγιον Βάπτισμα*. Ιερόν Κουτλουμουσιανόν κελλίον Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, Άγιον Όρος.
6. Καλλίνικος, πρ. Κ. (1969). *Ο χριστιανικός ναός και τα τελούμενα εν αυτώ*. Αθήνα: Γρηγόρη.
7. Καρακόλης, Χ. (2002). *Αμαρτία, Βάπτισμα, Χάρις (Ρωμ. 6, 1-14)*. Θεσσαλονίκη: Πουρναρά.
8. Μπέγζος, Μ. (1991). *Ελευθερία ή θρησκεία; Οι απαρχές της εκκοσμίκευσης στη φιλοσοφία της θρησκείας του δυτικού μεσαίωνα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
9. Συλλογικό έργο (2002). *Το άγιο Βάπτισμα. Η ένταξή μας στην Εκκλησία του Χριστού*. Αθήνα: Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος.
10. Συλλογικό έργο (2003). *Το άγιον Βάπτισμα. Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου*. Αθήνα: Κλάδος Εκδόσεων της Επικοινωνιακής και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

2.5 ΙΕΡΟΣΥΝΗ / ΙΕΡΑΤΕΙΟ (5^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
Οι μαθητές/ μαθήτριες να: <ul style="list-style-type: none">- εκτιμούν τη σημασία της ιεροσύνης (γενικής και ειδικής) στον Χριστιανισμό,- διερευνούν τη θέση και τη σχέση κλήρου και λαού στην Ορθόδοξη Εκκλησία,- διακρίνουν τη θέση και τον ρόλο του ιερατείου στις θρησκείες.	<ul style="list-style-type: none">- Ανάλυση της χριστιανικής θεώρησης και της σημασίας της ιεροσύνης.- Αποτίμηση με θεολογικούς όρους της θέσης και της σχέσης κλήρου και λαού στην Ορθόδοξη Εκκλησία.- Διάκριση της θέσης του ιερατείου στις θρησκείες.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Βιώνοντας:

Ο ρόλος του ιερέα στην κοινότητα.

- «Ιδεοθύελλα και ομαδοσυνεργασία - TPS»: Οι μαθητές/μαθήτριες αναλογίζονται για την αναγκαιότητα ή όχι εκλογής εκπροσώπου της τάξης και καταγράφουν τα χαρακτηριστικά, από τα οποία κατά τη γνώμη τους θα πρέπει αυτός/αυτή να διακατέχεται. Επιλέγουν τρία από αυτά και τα παρουσιάζουν στην ολομέλεια. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση.
- Εναλλακτικά:
Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να καταγράψουν τις σκέψεις τους με βάση ένα δίλημμα: «Πολλοί φίλοι/πολλές φίλες σου εκτός σχολείου, σου ζητούν να αναλάβεις υπεύθυνος/η για το συντονισμό και τη λειτουργία μιας καινούργιας ομάδας, και την οργάνωση των κοινών σας δράσεων. Η ενασχόληση αυτή δεν θα δίνει κάποια υλική απολαβή, απαιτεί χρόνο, έχει κούραση, δυσκολίες αλλά και πολλές χαρές. Θα δεχόσουν; Ναι ή όχι και γιατί». Στη συνέχεια γίνεται καταμέτρηση θετικών και αρνητικών δηλώσεων και παρουσιάζονται στην ολομέλεια οι απόψεις των μαθητών/μαθητριών.

Νοηματοδοτώντας:

Ιεροσύνη και σύγχρονος κόσμος

- «Ομαδοσυνεργασία»: Οι μαθητές/μαθήτριες διαβάζουν κείμενο (π.χ. Γκεωργκίου), στοχάζονται και εμβαθύνουν με φύλλο εργασίας γύρω από την έννοια της χριστιανικής ιεροσύνης, για την αυτοσυνειδησία του ιερέα όσο και για τον τρόπο που οι μαθητές/μαθήτριες θα ήθελαν να τον βλέπουν. Χρήση συμπληρωματικού κειμένου κατά περίπτωση (π.χ. Φάρος).
- Εναλλακτικά:
«Επ'αυτού θα είχα να πω»: Κείμενο (π.χ. Πλούταρχος). Οι μαθητές/μαθήτριες διαβάζουν το κείμενο και αναρωτιούνται αν υπάρχει φυλή δίχως σαμάνο και μάγο ή πώς είναι ένα χωριό δίχως παπά και δάσκαλο. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση και έπειτα, με αφορμή το ερώτημα: «Ποιος λένε οι άνθρωποι ότι είμαι;», οι μαθητές/μαθήτριες καταγράφουν την άποψη που έχουν για έναν σημερινό χριστιανό ιερέα. «Μελέτη περίπτωσης με ομαδοσυνεργασία - TPS»: Οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν περιπτώσεις ιερέων που με τη ζωή και τη δράση τους αφήνουν ένα θετικό χνάρι στην κοινωνία γύρω τους (μπορεί να γίνει αναφορά σε κάποια δημοσιευμένη συνέντευξη ενός ιερέα ή να πραγματοποιηθεί μια συνέντευξη μέσω διαδικτυακής σύνδεσης με εφαρμογή τηλεπικοινωνίας).

Αναλύοντας:

Η Ιεροσύνη στον Χριστιανισμό και στις θρησκείες.

- «Διοργάνωση μίνι συνεδρίου»: Οι μαθητές/μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες. Με TPS η κάθε ομάδα μελετά διαφορετικές πηγές με θέματα όπως: Σύσταση, αποστολική διαδοχή, βαθμοί της ιεροσύνης (Γκότσης-Μεταλληνός-Φίλιας), / η ιεροσύνη στις άλλες θρησκείες (Ζιάκας), Ιεροσύνη και διακονία (π.χ. Λεβ Ζιλλέ), ιεροσύνη των γυναικών (Ματσούκας), ρόλος λαϊκών (Γκότσης-Μεταλληνός-Φίλιας).
- Εναλλακτικά:

«Ομαδοσυνεργασία - TPS»: Οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν κείμενα (π.χ. Νέλλας, Schmemann, Γκότσης-Μεταλληνός-Φίλιας) με θέμα τη γενική και ειδική ιεροσύνη και τον ρόλο των λαϊκών στην Εκκλησία. Υπογραμμίζουν βασικά σημεία, δίνουν ένα δικό τους τίτλο και παρουσιάζουν με σύντομο τρόπο στην ολομέλεια. Ακολουθεί συζήτηση.

Εφαρμόζοντας:

Προσωπικές κρίσεις ως προς τις θρησκευτικές ιεραρχικές δομές.

- «Παίρνοντας απόσταση»: Διαβάζεται σε ολομέλεια ένα σύντομο κείμενο με θέμα το ρόλο του ιερέα (Λεβ Ζιλλέ) ή τη διοίκηση της Εκκλησίας σήμερα (Κοφινάς). Ακολουθεί συζήτηση και καταγράφονται τα πορίσματα σε λίστα.
- Εναλλακτικά:
«Γράφουν επιστολές»: Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν επιστολή προς τον τοπικό επίσκοπο με θέμα την ανάγκη της μεγαλύτερης συμμετοχής των λαϊκών στις αποφάσεις της Εκκλησίας ή άλλα θέματα που τους απασχολούν. [Προαιρετικά ορίζουν συνάντηση μαζί του, προκειμένου να του την επιδώσουν και να συζητήσουν].

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
 - α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
<http://digitalschool.minedu.gov.gr/> (βλ. Α΄ Λυκείου, ΔΕ 20, 26
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/896,3324/> και Β΄ Λυκείου «Θρησκευόμενα» <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3241,13164/>).
 - β) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ. και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό):
 1. «Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Α΄ Ενιαίου Λυκείου» (Μυστήρια).
 2. «Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β΄ Ενιαίου Λυκείου» (Ισλάμ).
 3. «Όψεις Θρησκείας» (βλ. Όψεις της θρησκείας, Επίσκεψη, Σύγχρονα θέματα).
- Βιβλικά κείμενα: Εβρ. 5, 1-6. 8, 1 και 4, 14-16, Α΄ Τιμ. 4, 14, Β΄ Τιμ. 1, 6.
- Εικόνες και βίντεο με θέμα την ιεροσύνη στις θρησκείες.
- Υλικό από το διαδίκτυο σχετικό με τον ρόλο και τη δράση του ιερατείου στις μεγάλες θρησκείες.
- Πατέρες της Εκκλησίας, π.χ. Ι. Χρυσόστομος, *Περί Ιερωσύνης λόγοι*, Μ. Βασίλειος, *Όροι κατά πλάτος και κατ' έπιτομήν*.
- Το έργο του κλήρου στην ιστορία της Εκκλησίας, στην ιστορία της (σύγχρονης) Ελλάδας και η συνεισφορά του στον πολιτισμό όπου υπάρχουν Ορθόδοξες Εκκλησίες και κοινότητες.
- Συνεντεύξεις ιερέων:
 - Ριζούλης, Δ., 18/2/2013, Ένας ιερέας με φόρμα και σφυρίχτρα, Κυριακάτικη δημοκρατία, στο <http://www.amen.gr/article/enas-iereas-me-forma-kai-sfurixtra>
 - Παναζόπουλος, Γ., 4/12/2015, Συζητώντας με έναν εναλλακτικό ιερέα της νότιας Κρήτης, LiFO, στο http://www.lifo.gr/articles/book_articles/82818
 - Αλεβιζοπούλου, Μ., 3/4/2010, Αντώνιος Παπανικολάου. «Από ένα περιοδικό έγινα ιερέας». Η ζωή ενός ιερέα που καταφέρνει να βοηθάει αθόρυβα και

αποτελεσματικά την κοινωνία, Το Βήμα, στο
<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=323873>)

- Αρχιμ. Αθηναγόρας Φασιόλος-π.Αρς. Τζαμουζάκης, π.Μιχ. Μπάκερ, (2016). Ιερείς σε κοσμικά επαγγέλματα. Σύναξη. τ.138, σσς. 69-75.
- Βολάκης, Π., Ο Άγιος Νικόλαος ο Απλός (Πλανάς). *Βημόθυρο*, τχ. 1 (Χειμώνας 2009-10), σσ. 142-147.
- Η ιερωσύνη σε έργα ζωγραφικής, λογοτεχνίας, θεατρικά έργα, π.χ. Δον Καμίλο, π.χ. Λύτρας, Παπαδιαμάντης κ.λπ.
- Κινηματογράφος: Ο Ιερέας (ρωσική ταινία ΠΟΠ – 2008, δημοσιευμένη στο διαδίκτυο). https://www.youtube.com/watch?v=DPilpflt_nQ και *Of Gods and Men* (Ενώπιον Θεών και ανθρώπων), του [Xavier Beauvois](#).
- [Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Ware, Κάλλ. (2007). *Η Ορθόδοξη Εκκλησία*. Νέα Σμύρνη: Ακρίτας.
2. Γκεωργίου Κ.,Β. (1967). *Από την 25^η ώρα στην αιώνια ώρα*. Μτφρ. Ε. Κ. Στύλιος αρχιμ. Αθήναι: Έλαφος.
3. Γρηγόριος, ιερομ. (2013). *Η Ιερωσύνη*. Ιερών Κουτλουμουσιανόν κελλίον Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος. Άγιον Όρος.
4. Γιανναράς, Χ. (1998). *Η κρίση της προφητείας*. Αθήνα: Δόμος.
5. Γιανναράς, Χ. (2006). *Ενάντια στη θρησκεία*. Αθήνα: Ίκαρος.
6. Ζιάκας,Γρ., *Ιερωσύνη και λατρεία στο Ισλάμ και τις Ανατολικές θρησκείες*. http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/liturgical/z_symposio_1.html Στο http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/liturgical/z_symposio_1.html.
7. Ζιλλέ Λεβ (1992). *Γίνε ιερέυς μου*. Μτφρ. Μητρ. Αττικής Νικοδήμου. Αθήνα: Σπορά, σειρά «Νέο Στούντιο».
8. Θερμός, π. Β. (2009). *Οδύνη σώματος Χριστού. Κεφάλαια εκκλησιαστικής αυτογνωσίας*. Αθήνα: Ακρίτας.
9. Θερμός, π. Β. (2005). *Η ιερατική κλίση ως ψυχολογικό γεγονός*. Αθήνα: Γρηγόρης.
10. Ι. Σ. της Εκκλησίας της Ελλάδος (2010). *Η αποστολή του ιερέως στον σύγχρονο κόσμο*. Πρακτικά Ημερίδος (11-6-2009). Σειρά: *Ποιμαντική Βιβλιοθήκη*, Αθήνα: Επικοινωνιακή και Μορφωτική Υπηρεσία της Εκκλησίας της Ελλάδος.
11. Ματσούκας, Ν. (2005). *Η ιερωσύνη των γυναικών ως θεολογικό και οικουμενικό πρόβλημα*. Στο *Ορθόδοξη Θεολογία και Οικουμενικός Διάλογος*. Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σσ. 122-127. Στο http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?contents=ecclesia_kosmos/contents_texts.asp&main=EK_texts&file=4.htm
12. Ματσούκας, Ν. (2007). *Δογματική και Συμβολική Θεολογία, τ. Β΄*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
13. Νέλλας, Π. (2002). *Βασιλείον ιεράτευμα, μελέτη επί του προβλήματος του λαϊκού στοιχείου*, περ. *Σύναξη*, τχ. 83, σσ. 48-60, και στο: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?contents=selides_katixisis/contents.asp&main=katixisi&file=Dialogoi/page13.htm <http://www.apostoliki->

diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?contents=selides_katixisi/content.asp&main=katixisi&file=Dialogoi/page13.htm.

14. Οικουμενικόν Πατριαρχείον (1994). *Η θέση της γυναίκας εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία και τα περί χειροτονίας των γυναικών. Διορθόδοξον Θεολογικόν Συνέδριον, Ρόδος 1988*. Κατερίνη: Τέρτιος.
15. Τρεμπέλας, Π. (1976). *Οι λαϊκοί εν τη Εκκλησία «Το Βασίλειον Ιεράτευμα»*. Αθήνα: Σωτήρ.
16. Φάρος, π. Φ. (1992). *Κλήρος. Η ανεκπλήρωτη υπόσχεση πατρότητος*. Αθήνα: Ακρίτας (όπου υπάρχουν πολλά κείμενα του Αγ. Ιωάννη του Χρυσοστόμου σε μετάφραση).